

Dle abecedy.

I.

Když jsme povečeřeli (byl jsem hostem u svého bývalého spolužáka, nyní faráře v pohorské vesnici, k němuž jsem byl podvečer toho dne došel), zašli jsme si přirozeně do minulosti, vzpomínajíce nejvíce na Prahu a na studia. Neviděliť jsme se od zkoušky maturitní, tedy dobrých dvacet let. Pojednou přítel farář vstal a zašel do vedlejšího pokojíku, své ložnice, přinesl odtud obraz v úzkém, bledě zlaceném rámu.

Obraz se skládal ze samých podobizen, nyní již hrubě vybledlých. Byli jsme tam my, oktava z r. 186*. Hezká řada, dobrých čtyřicet. Obraz mne mile překvapil, neboť jsem ho již dávno neviděl. O svůj jsem přišel už před několika lety, když jsem se stěhoval z venkova do Prahy. Vítal jsem se s podobami milých známých z veselých let studentských. Co změn! Co různých tváří!

Mnohých jsem od maturity neviděl, na některou jsem už zapomněl. Ale jak jsme si je přehlíželi, přišly oživlé vzpomínky na pomoc a již tu stály originály podobizen jako by životně před námi.

„Jsme tu dle abecedy,“ podotkl farář a napodobuje jednoho z bývalých našich profesorů, volal jeho hlasem, jak nás před katedru volával:

„Bažina Bednář, Bukáček, Burjan —“

Zasmál jsem se bezděky a hned mně oživil sdružením představ hlas jiného profesora, staříckého piaristy, a pokračoval jsem po něm:

„Cejn, Domašínský (to vyslovoval vždy po polsku), Dušek, Ehrenberger (také po polsku), Gryll, Horáček, Hůrka —“

Tu jsme pro smích nemohli dále. Vzpomněli jsme si, jak ten starosvětský profesor, kterého jsme měli jen na krátko, každému záku ve svém katalogu již napřed na samém počátku semestru napsal pět, šest trojek, které pak umazával dle toho, jak kdo v běhu uměl.

Pak jsme zase vzpomínali na jmenované spolužáky, čím kdo z nich nyní je, kam se poděl, připadla nám o jednotlivých ta neb ona událost školní, nejvíce ovšem veselá, ta neb ona zvláštnost spolužákova. Něco farář věděl, něco já.

Tak jsme došli až do M — Mareš. První mrtvý. Po něm Michálek, druhý mrtvý; měl chudé rodiče, které on, gymnasista, výtěžkem svých kondic podporoval. Chudák, měl vždycky tak čisté praeparace, řešil rovnice, že jsem mu to až záviděl. Toho chudáka vzali na vojnu k dělostřelcům a farář si vzpomněl, jak mu ho bylo líto, když ho poprvé spatřil v komisních šatech, s naraženým čákem na ostříhané hlavě, žlutého v hušené tváři vysedlých kostí licních, když se tak podivně usmál na přítelovu otázku, jak se má. A neměl se tak dlouho. Nesloužil ani rok a zemřel ve vojenské nemocnici tyfem, a ani ne doma, nýbrž v Pešti.

Ani jsme si nevšimli, že se k obrazu chýlíme víc a více, že se zatím připozdilo. Ale v tom už přinášela

kuchařka rozžatou lampu. Zahrada a sad, do nichž hleděla okna farátova pokoje, nyní otevřená, bylo vlažno, zahalily se v tu chvíli hlubší tmou. Bylo však slyšeti, jak vítr hlasně šumí v korunách starých třešní a jabloní.

Po lampě přišel z kuchyně čaj, k němuž podal farát doutníky; sám si dýmku nacpal. Pak jsme šli zase dále návštěvou od kamaráda ke kamarádu. Nyní jsem já je jmenoval, až pak jsem se u P zarazil, a to u podoby hubeného mladíka pěkně učesaného, ne valně sličného. tváře však na jeho mladistvý věk dosti výrazné. Hned mně na mysli zatanul spolužák, pražský synek, ve třídě vždy nejlépe, ano elegantně oděný, málomluvný, jenž sedal v koutku v poslední lavici, samotář takový, jenž o spolužáky valně nedbal. Mimo školu jsme ho, pokud jsem se pamatoval, alespoň nikdy mezi sebou nevidali.

Nebyl nám valně sympatický. Od maturity jsem ho nespatriil ani jednou, a také jsem na něj, v pravdě řečeno, zapomněl. Proto jsem se také sobě nic nedivil, že jsem nyní, na faře, u jeho podobizny se zarazil, nemoha si vzpomenouti, jak se jmenoval.

„To je Pavlík,“ zvolal přítel farát.

„Kde je? Čim je?“

„Oh, ten, to ti je zrovna román — Tys nic neslyšel?“

Přisvědčil jsem, že ne a požádal, aby tedy pověděl. To jsem si ovšem pamatoval, že on, farát, když byl v oktávě, k Pavlíkům do domu docházel a tam s kolegou opakoval, hlavně tuším, matematiku. Nyní jsem se také dověděl, jak se tam dostal. Nežli začal vypravovati, zabil bílou mšru, která světlem přivábená ze zahrady k lampě přilétla a kolem ní se třepetavým letem míhala. Pak vypravoval, jak doma, na vsi, v horách jako chlapec slychal často a s velikou úctou,

ano obdivem vypravovat o nejslavnějším rodáku jejich obce, advokátu Pavlikovi.

Z mladších ho nikdo neznal, neboť doktor Pavlik nebyl už léta letoucí ve svém rodišti. Jen staří si na něj živě vzpomínali, jmenovitě jaký je teď boháč, jak mu štěstí přálo, že dostal brzo advokátské místo, neboť nastoupil tenkrát, kdy počet advokátů byl omezen, jaký byl chlapík v právicích, jak uměl lidi u soudu vysekat, ale jak si dal pokaždé také vždycky zaplatit.

„U nás, u rodičů mých,“ vypravoval farář, „odbývaly se sousedské besedy nejvíce v neděli odpoledne nebo na večer a tu já, kluk ještě, naslouchal vypravování kmotrův a strýcův. A z těch jejich hovorů pokládal jsem doktora Pavlika za něco neobyčejného, zrovna za něco vyššího. Dobře jsem si pamatoval z vypravování těch, jak prý před lety jednou přijel z krajského města, kde byl prvotně advokátem, k nám na komisi, jak tu pomohl dolskému mlynáři, který se již kolik let o nějaký náhon soudil, jak znamenitě pro mlynáře rozhodl při už už ztracenou, že nad tím žaslo všechno širé okolí.“

Vidím po tu chvíli, jak sousedé hovořice o tom se ještě dlouho divili, jak nebožtík Mytýska starý, co měl porculánku s karabáčkem a kolem sebe široko daleko po podlaze plval, vypravoval, jakého uměl doktor Pavlik dělat chlapáka, že se o jiné komisi — běželo tenkrát o kus lesa — dal přes mokřinu v lese od sedláků přenášeti jako někdy za roboty pan vrchní.

Největší však dojem na mne učinilo, když jsem slyšel, jak vysekal u krajského soudu nějakého Zahradku, chalupníka od nás, kterého lidé chtěli hodit do ohně, když u nás hořelo, protože ho měli v podezření, že si sám založil a tím ostatní do neštěstí přivedl. Toho jen četníci zachránili, kteří se k ohni náhodou namanuli. Ale pak mu ruce řetízkem spoutali

a odvedli pryč do krajského města. Tam seděl dlouho v inkvisici, a když bylo po té přelíčení, musilo k němu od nás z hor mnoho svědkův. A ti pak vypravovali s úžasem, jak se doktor Pavlík ujal Zahrádky, bývalého „spoluzáka“, s nímž pásával krávy, jak mluvil soudcům do duše, až musili uznat a uznali, že je Zahrádka nevinen.

Z těchto sousedských hovorů a rozumů, z toho všeho obdivování ustálila se mně představa o velikém pánu, bohatém a mocném, a nevím proč, že jsem si ho představoval velkého, silného, ještě většího a silnějšího, nežli byl náš farář. Ovšem také se šedivou hlavou, poněvadž strýc, dědečkův bratr, výslovně povídal, že pane hodně sestarál, že má hlavu prokvetlejší nežli on, totiž strýc.

Pak jsem na doktora Pavlíka zapomněl. Dostal jsem se do škol a neslychal jsem o něm. Jen někdy o prázdninách a tu jmenovitě, že se náš znamenitý rodák odstěhoval z krajského města do Prahy a že tam žije z kapitálu, advokátství že nechal.

To že udělal nejvíce k vůli své paní, kterou si vzal, když už měl bláznivá léta dávno za sebou.*

Tu přítel zabil druhou měru a chtěl zavřítí okno. Já ho však požádal, aby tak nečinil. Byloť venku tuze pěkně, vlažno, a šumění stromů z farního sadu a ze zahrady znělo velmi lahodně.

„A pak ti mně najednou napadlo, abych dostudoval gymnasium v Praze“ — pokračoval přítel a počal rychleji bafati, aby udržel oheň. Ale nadarmo — měl už jen popel. I cpal na novo a volal na Marjánku, aby přinesla ještě čaje. Zatím však také pověděl, že doma ho nechtěli do Prahy pustit, že to tak snadno tam nevytkne jako na venkově. Než provedl přece svou. Do oktávy šel do Prahy.

II.

Když se loučil, připomenul mu strýc, bratr nebožtíka dědečka, že by se měl stavit u doktora Pavlíka a přihlásiti se mu jako krajan. Přítel, jak se přiznal, v duchu to zavrhl, ale když přibyl do Prahy, bylo to několik dní před počátkem školního roku, přece se rozmyslil. Uznal, že by mu nějaká hodina byla tuze vhod. A tu připadl na doktora Pavlíka, ten že má jistě známosti, že by ho mohl někam poručiti. — I vyptal se na jeho byt a šel.

„Nebylo mně volno,“ dále přítel vypravoval. — „Představa z mládeži to dělala i ostýchavost. Měl jsem veliký respekt, ano jakýsi strach před starým advokátem, o němž jsem tolik zvláštních věcí slychal, jenž se dal od sedláků přes mokřinu přenášeti, jenž prý byl velmi přísný a nikdy k rodišti svému se nehlásil. — Jak tě přijme? Co dá na krajanství? Nepožene-li tě? Dolskému mlynáři sice pomohl, než pamatoval jsem si, s jakým ustrnutím si sousedé u nás sumu toho palmare opakovali, jak se starý Mytýska daleko při tom vyplivl.“

Zahrádky se doktor Pavlík také ujal. Nebýti Pavlíka, byl by se dostal do Kartouz. — Ale také od něho vzal. Od chudého pohorělého. — „Dej co můžeš,“ řekl mu bohatý advokát. „Jinému bych to neudělal za žádné peníze. To že jsme byli kamarádi.“ — A vzal, ač to bylo pro takového advokáta jen „pakatel“, jak si u nás povídali.

„Ale zkus to,“ povídám si, když jsem naposled váhaje zastavil a to před samými schody. Byly kobercem pokryty. To abys, kamaráde, věděl,“ dodal farář, hledě na mne usmívavě přes sklenici, kterou k ústům podával, „já tenkrátě ještě nic neznal. Byl jsem ze vsi, na gymnasium v R. byl jsem lacino, tedy u prostých, chudých lidí, někam jinam do lepší

domácnosti jsem nepřišel. Tak mně to všechno připadalo náramně nádherné. Ostatně ono také bylo. Tmavé pažení dveří, nad nimi pěkně řezané štitky, lesklé kliky, tlustý koberec v předpokoji, portiery, to vše bylo pro mne něco neobyčejného.

Čekal jsem tu poněkud rozčileně a rozhlížel se. Pojednou jsem uslyšel, jak někde vedle boty zavrzaly. S takovým respektem jsem naslouchal doma ve farském čeledniku jako kluk, když vedle v pokoji pan farář přecházel a boty mu tak vrzaly. Chtěl jsem dále, než nevěděl jsem, kterými dveřmi. Tu se na levo ozval hlas. Dva hlasy. Někdo mluvil rychle, repetitivě, pak někdo promluvil několik slov zvolna, vážně, odměřeně, a když umlkl, poznal jsem podle ohlasu kročejů, že se jeden vzdaluje a ten druhý blíží. Za okamžik po té otevřely se dvěře a přede mnou stál mužik v nedlouhém tmavomodrém raglanu širokých rukávů; mužik ten byl snědý, měl pichlavé, tmavé oči, brejle, černé, dlouhé vlasy za uši učesané a kozí bradu. Díval se na mne zvědavě a zpytavě, já na něj udiveně. Tohle, myslil jsem si v prvním zmatku, že by byl on, doktor? Ale již se mně ptal, co tu chce. Řekl jsem, že jsem odtud a odtud a že jdu k panu doktorovi s pozdravením od krajanů.

„To jděte! To jděte!“ zvolal směje se. Zarazilo mne to. Cítil jsem, že se mi směje, že jdu s něčím tuze vzácným.

A hned byl z předpokoje ven. Chtěl jsem nejprve za ním, ale pak přece jsem zafukal na dvěře, kterými on přišel. Ťukal jsem ostýchavě dvakrát, třikrát, pak jsem vstoupil. Stanul jsem na prahu pln údivu. Takového krásného pokoje jsem ještě neviděl. Byl velký, prostranný, krásného nábytku. Byl stopen v lehounké šero, jak byly záslony spuštěny. Drahý nábytek mne tak neupoutal jako obrazy, jichž bylo na stěnách plno.

Větší, menší, malé, všechny ve zlacených rámech na mnoze vytezávaných a širokých tak, že se v některých malé obrázky až tratily.

Ve stlumeném světle ovšem nemohl jsem podrobnosti na nich rozeznati. Byly to skoro samé krajino-malby. Stál jsem u dveří a hleděl na ně. A když jsem postoupil, stánu jsem zase rozhlížeje se. Od jakživa jsem se rád díval na obrazy. A něco takového, jako tu bylo, jsem dosud neviděl. Až tu, když jsem se vytrhl a chtěl dále, tu jsem se jak náleží zarazil.“

„Advokát —“ dím.

„Ano. Stál ve dveřích v pravo v porozhrnuté portiere. Ani jsem nepozoroval, že tam přišel.

„Byl-li takový jako —“

„Nebyl. Ani ne jako náš nebožtik pan farář — Až jsem se podívil. Muž prostřední postavy, v tmavém obleku elegantním, ač starosvětském, ne suchý, ne tlustý, šedých, skoro bílých vlasů. poněkud už nahrbený, s přistřiženými kniry bílými. Nic imponantního; ale lekl jsem se ho. Měl mocný pohled. Pronikavý, přísný. Nemohl jsem ani promluvit.

„Co tu chcete?“ ptal se zkrátka.

Jistě jsem odpověděl hezky nesouvisle, že jsem z Borového a že přicházím s pozdravením —

Nedav mi ani domluvit, abych vytídlil od koho, řekl: „To něco chcete. Tak co?“

Tím zaražen, nemohl jsem hned ani promluvit. Ale pak jsem přece řekl. Ptal se na vysvědčení. Dobře, že jsem je měl s sebou. Prohlížel si je zkoumavě (bylo s vyznamenáním) a neřekl ani slova, jen známku z matematiky „výtečně“ si polonahlas opakoval. Vraceje vysvědčení, upřel zkoumavě na mne oči a řekl:

„Či pak jste, matematiku?“

Uslyšev mé jméno, pokývl hlavou a klidně, ano lhostejně řekl:

„Už se pamatuju. Na dědečka dobře a jeho mladšího bratra také. Ten byl z nás nejsilnější. A co jste se tak po obrazech rozhlížel?“

Z upřímné odpovědi mé vyrozuměl, že mám zálibení v malbě. Zdálo se mi, že jeho přísný, klidný obličej v ten okamžik se povyjasnil. Pak se mne vyptával, učil-li jsem už u koho; když všecko vyzvěděl i mé poměry i poměry otcovy, řekl pojednou:

„Tak vám dám hodinu. Zkusíme to. Pojdte.“ A zavedl mne skrze dva elegantní pokoje do třetího slušného, ale proti ostatním prostě zařízeného. Tam si přehrával u piana mladík —“

„Náš kolega —“

„Ano,“ odvětil farář, „Adolf. Hned, jak jsem vstoupil, poznal jsem, že se otce bojí. Přestal ihned hrát a vstal. Mlčky, nejistě hleděl na nás, vlastně na otce. Když mu doktor oznámil, že mu vede informátora, zarazil se a minil, že všecko sám pořídí, bez pomoci. Umkl však na ráz, když doktor ne hněvivě, ale úsečně řekl:

„S matematikou to nejde, jak bych si přál. I z toho musíš mít výbornou. Matematiku budete tuhle s kolegou opakovat.“ A dost. Cítil jsem, že bych se byl také nebránil. Nebylo odmluvy.

M'adý Pavlík ani nehlesl. Viděl jsem, že je zvyklý na slovo poslechnouti. Tak jsem se stal jeho instruktorem, ač ho vlastně neměl zapotřebí. Učil se sám, namáhal se, jak sám se pamatuješ; ale ne z lásky k učení, nýbrž více ze strachu, aby se otci zachoval. Mne nerad viděl, jak jsem zpozoroval, ale pak mi přivykl.“

Tu jsem přítele vyrušil poznámkou, že se asi doktor Pavlík tuze pozdě oženil, že měl tak mladého syna. Uslyšel jsem, že opravdu pozdě, že si vzal ženu mnohem mladší, ale nějakou výstřední, která poslední

čas dlouho churavěla. Manželství dle všeho nebylo nejšťastnější. Z přítelova vypravování teprve nyní jsem pochopil, že nebyl mladý Pavlík náš kolega nijak pyšný, nýbrž jen jako ulekaný, a proto nesdílný, mezi nás že nesměl, neboť otec nikam ho skoro nedovolil, i když byl v nejvyšší třídě gymnasijní; hlídal ho jako Argus.

„Všecko měl odměřeno a nejvíce čas. Ve všem se musil zachovávat po vůli otcově. Ten měl takový přísný regiment i v domě. Doktor byl i sám na sebe přísný, t. j. neúprosně se držel zavedeného pořádku. Nežli jsem nastoupil, vše mně stručně oznámil a přísně se vyslovil, že si přeje, abych dle toho jednal. V domě tom nebylo veselo, je pravda; ale hmotně mi ta hodina tam valně prospěla. Doktor slušně platil a často jsem byl ke stolu zván. Hostí si doktor nezval žádných, vyjma toho v tom raglanu —“

„Kdo to byl?“

„Nějaký sešlý malíř; Streit se jmenoval. Ale nic zvláštního. Jen starým obrazům rozuměl a uměl je restaurovat. Ten sháněl doktorovi staré obrazy. Ty byly jeho jediná záliba, ano vášeň. Jiných zábav neměl a nehledal.“

„Jen aby se mohl věnovat vychování svého syna,“ podotkl jsem ironicky.

„Ano; on myslel, že se synovi obětuje, že ho vede co nejlépe. Všecko to sítěžení, všecken ten přísný pořádek zavedl jen proto, aby syna uchoval zlé, velkoměstské společnosti a aby ho zachoval při zdraví. On Adolf arci nebyl žádný silák.“

„Ale taková odloučenost.“

„Pořádek, pravidelnost, to je zdraví, a ne kouření, společnosti, hýření a po nocích toulání jako páni akademické rádi“ — tak doktor tikával. To byla

jeho zásada, a od té by byl nepolevil, kdyby snad hrom uhodil.

Do toho pořádku patřilo ještě něco. Po obědě, když poslední jídlo dojedeno, doktor vstal a šel do salonu. My už to znali. My šli do Adolfova pokojíku a byl-li Streit u oběda, ten si vypil ještě černou kávu a pak pěkně tiše odešel; ani se doktorovi neporoučel.

„A proč?“

„Aby ho nevyrušoval, když si doktor přehlížel obrazy v salonu či v galerii, jak tomu Streit pochlebně říkal. Tam, než doktor přišel, služka, znajíc pořádek, vytáhla již záslony a postavila na malý stoleček koflíček černé kávy.“

„A měl doktor hezké věci?“

„Měl. Většinou krajiny starších mistrů. To šel od jednoho obrazu ke druhému, postál, podíval se chvíli, pak zase ke druhému —“

„Tak lacino cestoval —“

„Snad. Měl tam nejrozmanitější krajiny; idyllické, romantické, komponované, historické — V tu chvíli, když se pohroužil do jich pozorování, bylo kolem jako v kostele. Musilo být. Ani hlásku nikde. I my v odlehlém pokojíku tlumili hlas. Tak se doktor těšil obrazy a srkal při tom černou kávu. Tu byl nejspokojenější. A nejdéle zůstal, a to vždy naposled, u jedné nevelké krajiny, mistra už nevím; to byl jeho nejmilejší kus. Byla to tichá, milá krajinka v létě, při slunce západu, jenž také ozařoval bohatou skupinu olší v pravém popředí. Tu vždycky sňal se zdi, usedl poblíž okna a uvelebiv se v křesle postavil si ten obrázek na malý stojan krásně vyřezávaný a díval se.“

„Až usnul.“

„Někdy, ale zřídka. Dlouho však nedřímal. Ani ne čtvrt hodiny a již byl zase vzhůru. Pak se již na obrázek ani nepodíval, vstal a zamířil zrovna do

synova pokoje, co dělá, nepředržel li volnou chvíli. Po obědě totiž měl Adolf na tu hodinu volno; nemusil nic pracovat.

„A což syn, byl s tím spokojen?“ ptám se.

„Musil. Zvykl. Ale šťasten nebyl.“

„A ven, sám, nikam nechodil?“

„S počátku vždycky s otcem. V oktávě také někdy se mnou, zvláště ve druhém běhu, když na konec prvního běhu měl Adolf také z matematiky eminenc jako ze všeho.“

„A měl-li přece kolega v něčem zálibu?“

„Myslím, že rozhodně žádnou. K obrazům nelnul jako tatík. Jediná zábava jeho byla hra na piano a divadlo.“

„A to také chodil s tatínkem?“

„Také, ale když byl v právích, to již sám.“

Sluší podotknouti, že po maturitě já šel do venkovského semináře, odkudž jsem po dvou letech vystoupil. Přítel farář však prvotně práva studoval, jsa hlavně doktorem Pavlíkem vybidnut, maje u něho byt i opatření. Doktor to činil ovšem k vůli synovi.

„I pak, když byl Adolf v právích, zůstal starý domácí pořádek?“ ptal jsem se.

„Zůstal. Jen v tom byla změna, že chodil Adolf sám do divadla. Starého to namáhalo a netěšilo. Netěšilo již dříve, ale k vůli synovi chodil. Chodival jsem obyčejně s Adolfem. Pro listky jsem chodival já nebo on. Musili jsme je již dopoledne koupit, aby si je „starý“ přehlédl. Jednou přišel i docela za námi do divadla se přesvědčit.“

„To byl život.“

„Byl. Což pro mne. Já se měl dobře, já se měl nač těšit, měl jsem prázdniny. Ale chudák Adolf, ten při všem tom blahobytu neměl nic. Všechn život jako hodiny; neměl žádného vzrušení, žádné radosti.

Byl také dle toho, klidný ano apathický, nic ho hrubě nezajímalo. Sumou jednotvárný život. Jen jednou jsem ho viděl nějak rozčileného. Bylo dopoledne v létě před prázdninami. Přišel od divadelní kasy, přinesl listky. Byl všecek vzrušen. a jak jsem ho dobře znal, trvalo vzrušení po celý den, ač se přemáhal. A trvalo pak dále —“

„Láska —“

„Neřikal nic,“ odvětil farář. „A také jsem nic nepozoroval. Byl vůbec nesdílň. Měl mne rád, to je pravda, ale to se ani slovem nezmínil. Pak jsem odjel na prázdniny. Tenkrát už měl doktor ke mně takovou důvěru, že chtěl Adolfa se mnou na čtrnácte dnů dovolit, „aby se podíval, kde se otec narodil.“ —

Myslíl jsem, že se Adolf živě zaraduje, že se dostane alespoň na čas z klece do naší krajiny, o které rád slyšel, kdykoliv jsem o ni vypravoval. Ale ne, on se patrně zarazil. Povídal ovšem hned před otcem, že pojede, pak pojednou ochuravěl —“

„Schválně —“

„Tenkrát jsem ho neměl v podezření. Dnes však myslím, že ano, že schválně. Dobře tedy. Jel jsem sám. — Vrátil jsem se na podzim, bylo již po sv. Václavu. U doktorů všecko po starém. Ve všem stejný pořádek. Po obědě doktor přehlízel své obrazy, zadíval se do zamilované své krajinky, sedřiml si někdy. Ale tu bylo něco nového. V ten čas změnil Adolf pořádek. Hned jak otec zašel do salonu k obrazům, sebral klobouk a ten tam. Požádal mne, abych nic neřikal, že si jde zahrát v šachy, že má v kavárně dobrého společníka. Žádal mne, abych otci nic neřikal. Proč bych byl také říkal. Přál jsem mu tu zábavu. Jisto bylo. Věděl jsem, že na tu hodinu doktor k nám

do pokoje „na inspekci“ nepřijde. Jen to mně jednou napadlo a starosti naplnilo, nehraje-li snad Adolf v karty. Ale hned jsem to pomyslení zamítl. Tak to chodilo skoro den co den.

III.

Pojednou však podezření mé se obnovilo, ne sice stran karet, ale že Adolf něco tají. Do koleje jsme chodili spolu. Poslední dobou však časem vynechal. Vyšel sice se mnou z domu, ale cestou se mi ztratil. My tenkrát bydlili na Novém městě v Křemencové ulici. Někdy se mi vymluvil, se nemá chuti, někdy že mu není dobře, někdy prostě řekl, že nepřijde do koleje, ale abych doma nic neříkal. Také jsem neříkal. Byla to chyba. Než litoval jsem Adolfa a pak jsem se bál také starého.

V neděli vzal jsem si obyčejně odpuštění na celé odpoledne. Šel jsem navštívit krajany. Jednou v neděli, bylo zrovna po Vánocích, když se již smrákalo, vracel jsem se z Vyšehradu, kde jsem měl ženatého bratrance. Bylo blativo a drobně pršelo. Jda kolem jesuitského kostela, z něhož ozýval se hlas varhan, vzpomněl jsem na doktora Pavlika. Chodíval tam skoro každé neděle na požehnání. To bylo také v jeho pořádku.

Když jsem docházel ke Spálené ulici, zastavil jsem se nad nenadálým divadlem. Předě mnou se totiž rázem zastavila drožka, neboť kůň se smekl a upadl. Bylo to na svahu ke Spálené ulici. Kočí na kozlíku trhal opratí, švihal bičem do koně, ale ten se nemohl sebrat. Když jsem ku padlému docházel, kočí již seskočiv strhl s kozlíku houni nebo přikrývku a chvatně ji před koně rozestrel, aby, kdyžby vstávaje třeba snad opět klesl, přední nohy o dlažbu si nepotloukl.

To vše se stalo náramně rychle. Kolem bylo za toho škaredého počasí skoro pusto. Jen asi tři lidé kolem jdoucí zastavili se ze zvědavosti opodál jako já. Jeden z nich, dělník, jal se kočimu pomáhat a radit, aby koně vypráhl. A v tom se také ozvalo ťukání na skleněné okno povozu. Kočí však pro samý strach o koně se ani neohlédl. V tom nový zvědavec se vedle mne zastavil. Užasl jsem. Byl to sám doktor Pavlík, jenž, jak mi řekl, odešel proto dříve z kostela, že mu nebylo nějak volno. Chtěl zase jíti dále; v tom se otevřela dvířka povozu a z nich vyšel —“

„Adolf —“

„Hádal's zajisté. Ano, on. Lekl jsem se náramně, aniž jsem vlastně věděl proč. Zpozoroval jsem, jak to doktorem šklublo. Chtěl jsem na rychle pokročit k vozu, k Adolfovi, jenž uslyšev od vozky, že si kůň dle všeho nohu zlomil a že nenůž vstát, do vozu se obrátil a k někomu tam mluvil. Ale doktor mne chytl za ruku a nad obyčej ostře zvolal tlumeným hlasem:

„Ani krok! Počkejte!“

„Adolf vás nezpozoroval?“

„Ne, stáli jsme opodál, a na něj padalo světlo nedaleké svítilny. A také hlasem se již prozradil jak s vozkou rozmlouval. Tušil jsem něco zlého. Ohlédl jsem se po doktoru. Stál jako mramorový; oči pevně tkvěly na povoze, jako by koňist vyhlížely. A tu —“

„Dáma?“

„Ano. Vyskočila nějaká štíhlá slečinka, a sotva že se dotekla země, stahovala níž spuštěný závoj a chtěla se zavěsiti v Adolfovo rámě. Ale v tom stanul před nimi doktor. Byl asi nesmírně rozčilen, neboť se mu trásl hlas, jak promluvil. A co řekl, nedbaje, že několik lidí tu stojí i kočí!

„Panenka trefí sama“ — řekl doktor bezohledně —
 „A ty, pojď se mnou!“

Adolf byl jako ohromen. Abys tomu dobře porozuměl, musil bys mít jasnější vědomí o tom, jak se svého otce bál. Rámě, jež dívka, dle zevnějšku velice slušné, nabízel, mu kleslo. Dívka ovšem trnula. Byl to okamžik na nejvýše trapný. Doktor jen opakoval:
 „Nuže?“

„A Adolf šel?! A nechal tu dívku tak?!“ — divil jsem se.

„Váhal. Strach před otcem byl veliký. To patrně neznámou dívku nejtrapněji dojalo. Zajímavým, temným, třesoucím se hlasem řekla Adolfovi:

„Doprovodte mne —“

„Místo aby ji hned bez váhání podal rámě, Adolf všechen zmaten ohlédl se plaše po otcí. Dívka čekala ještě jen okamžik, pak se náhle obrátila a rychlým krokem brala se vzhůru ke Karlovu náměstí. Bylo mně jí líto.“

„Kdo byla?“

„Velice rádné děvče, jak jsem později vyrozuměl. Vše, co tu vypravuju, sběhlo se za malou chvíli.“

„Adolf jednal zbaběle.“

„Nebylo to v pořádku. Ale kdybys věděl, jakou moc na něho měl otcův pohled! Chtěl sice za dívkou, když se obrátila, ale v tom už ho doktor pojal za ruku. Jaký to byl návrat domu! Byl bych nejraději utekl. Doktor neřekl nic, jen to:

„Tak to mám za všechnu starost? S holkami ve fiakru?“

Doma si nejprve mne zavolal. Uhodil na mne se vši svou přísností a advokátskou zkušeností, vim-li já co. Nemohl jsem ovšem nic říci. Pak si zavolal Adolfa. Ten byl u něho dlouho. Když se vrátil, byl náramně

rozčilen a všechen bled. Co spolu měli, toho jsem se nedověděl. Dle všeho však nabyl doktor přesvědčení, že já o té tajné lásce jsem nic nevěděl. Nebo dal mi pak už pokoj a ani slovem se nezminil. Život po té byl v jeho domě velice trudný. Adolf žil nyní jako vězeň. Býval málomluvný, teď co nemusil, nepromluvil. Cítil jsem, že je rád o samotě, a tu se oddával zcela trudnému zamyšlení. Také málo spal. Kolikráte jsem se v noci probudil a zastal jsem ho u okna nebo někde v koutku sedícího, zamyšleného.

Starý byl na něho teď ještě přísnější nežli prve. Ani na něj nepromluvil, a hlídal ho a dal ho hlídat, jak jsem se přesvědčil. Mně už dost nedůvěřoval.*

„Ty's s Adolfem o té záležitosti nemluvil?“

„Nemluvil. On sám nezačal, já pak začít nechtěl. Báł jsem se, že je nedůvěřivý a kdyby mně to byl dal znát, bylo by mě to velice hnětlo. Neptal jsem se, aby si snad nemyslíł, že vyzvídám pro otce. Za týden po té jednou ráno, když jsem se chystal do koleje, požádal mne z nenadání, abych došel na poštu a zeptal se na psaní na jeho adresu poste restante. Psal tedy za tu dobu a četl odpověď. Sám pro ni jiti váhal. A přinesl jsem ji. Ukryl list chvatně, přede mnou ho však nečetl. Ale pak po obědě, kdy starý přehlížel obrazy a seděl nad svou zalíbenou krajinkou, to dělal stejně jako jindy, mezi své obrazy zašel si i druhého dne po tom trapném výstupu u drožky. Adolf si list přečetl. Byl jim patrně tuze dojat. Ruce se mu trásly a dal se do pláče. Té chvíle jsem k němu přistoupil a soucitně jsem se ptal, co se stalo

Než on neodvětiv ani slova, vyběhl ven. A netekl ani potom nic. Byl už takový nesdílný. Trpěl tím více. Za těch několik dnů zhubl a sežloutl. Nic nepracoval; sedal nad knihou, ale myšlení bylo Bůh ví kde. Pak

psal jistě zase psaní, nebo mne opět požádal, abych šel pro odpověď. Ale tentokráte jsem už žádné nepřinesl, ani několik dní po té, když jsem šel opětně. Pak už mne neposlal. Za to byl zachmuřenější. Rozčilení však už na něm nebylo tak znát. Zdálo se, že nabývá klidu. Ale mně se to nelíbilo, neboť jsem pozoroval, že bouře v jeho nitru neustala. Byl apathický, ke všemu lhostejný, jako necitný. Jen jednou tvář jeho oživila a oči jeho do talíře hledící, bylo to právě u oběda, obrátily se s účastenstvím po zvanivém malíři Streitovi, jenž byl s námi u stolu. Streit pověděv všeliké novinky z města, vypravoval také směje se, co byl právě od jednoho známého úředníka policejního slyšel. Že k ránu totiž skočil někdo s Karlova mostu do řeky, aby se utopil, ale že dopadl na mělčinu, a když ucítil mrazivou vodu, že se rázem rozmyslil a že křičel z plna hrdla o pomoc. Streit ještě všelijak o tom vtipkoval, Adolf však hleděl zase nevšimavě do talíře.

Před večerem řekl otci, že půjde do divadla. Mne to náramně překvapilo, že si vzpomněl na divadlo. Doktor mu nebránil, ale že půjde s ním. Já zůstal doma a studoval jsem. Bylo již dávno po divadle, a nešel ani otec ani syn. Konečně přišel starý a první jeho bylo:

„Je Adolf doma?“

Lekl se patrně, když uslyšel, že ne.

„Pojďte se mnou,“ řekl po té bez rozmýšlení. Šli jsme. Mne poslal po hostincích, kde by snad Adolf mohl být. Vyšel totiž po druhém jednání ven a již se pak nevrátil. Doktor zajel na policejní ředitelství. Bylo již po půlnoci, když jsme se vraceli domů s nepotřízenou. Druhého dne teprve došla zpráva — Adolf se utopil. Když ho vylovili, shledali, že měl ústa zacpaná —

Trnul jsem.

„Ano, ano, do úst a do hrdla, jak jen mohl daleko, vrazil si rukavičky. Byly to damské rukavičky —“

„Její —“

„Bezpochyby. Bylo na nich znáti stopy jeho zubů, jak je do nich v smrtelném zápase zařal. Nic jiného, žádné památky se po ní u něho v pokoji nenalezlo. Ani podobizny, nic, jen jediný lístek. Byl to ten, který jsem mu přinesl. Byl patrně od té dívky. Oznamovala mu stručně, že se diví, jak jí mohl psáti po tom, co se přihodilo oné neděle u toho vozu. Toho že ona nemůže zapomenout a nezapomene, a aby jí více ani nepsal. Tak že to bude lépe, že nebude mít žádných nesnázi s panem otcem.“

Divil jsem se.

„A že jela s ním ve voze sama?“ — podotkl jsem.

„To nevím. Snad byli na procházce spolu, děšť je přepadl, nebo ona pospíchala, kdož ví. Ale dle toho celého listu bylo to řádné děvče. — Adolf jí psal, jak jsem už řekl, několikrát, ale pak už ani slovem neodpověděla.“

„A kdo vlastně byla?“

„Na psaní byla podepsána jen začátečním písmenem svého křestního jména M—. Více nic. Marné bylo pátrání. Číslo onoho vozu, jenž pádem koně stal se jim tak osudným, jsem si tenkrát nevšiml. Ostatně sotva by to k čemu bylo vedlo.“

„Tragedie z náhody.“

„Je to proti esthetice, ale stalo se.“

„A toho nápadu s těmi rukavičkami!“

„Ten měl Adolf ze Streitova vypravování. Pak mi ovšem napadlo, proč s účastenstvím naslouchal, když malíř o tom křičícím sebevrahovi vypravoval. Adolf se patrně bál, aby ho mrazivá voda nevzkřísila.“

„A starý, doktor?“

„Dalo mu to ovšem smrtelnou ránu. Já se po té události vystěhoval, ač mně řekl, abych zůstal. Po roce jsem nechal práv. Když jsem byl už vysvěcen, ba když jsem už kolik let kaplanoval, zajel jsem si jednou do Prahy a navštívil jsem také doktora Pavlika.“

„Byl tak dlouho živ?“

„Byl, ale sešel tuze za tu dobu. Seschl, sežloutl, obličej měl jednu vrásku a pronikavý pohled pod hustým obočím stal se chmurnější. Ale pořádek měl týž. Jen Streit už k němu nechodil. Doktorovi zprotivilo se jeho tlachání, jak mi nazval jeho hovor, který jindy dost rád poslouchal. Starce všecko omrzelo, a snad i sám sobě se spromrzel. O synovi se ani slovem nezminil. Jen to jsem zpozoroval, že můj nenadálý příchod doktora přece jen vzrušil. Uvedlť mu minulost na mysl, připomněl ho na nešťastného Adolfa.“

Doktor mě pozval na oběd. Když měla přijít černá káva, vstal jako jindy a šel do salonu. Přehlížel obrazy, jako je přehlížel po smrti synově. Jen že mu již nohy nesloužily. U žádné z krajin tak dlouho neproděl jako jindy; za to si déle poseděl ve křesle u té své zamilované. Nad tichou krajinkou ozářenou posledním světlem denním pronikajícím skupinu starých olší v popředí sedal, jak jsem se od staré hospodyně dověděl, pokaždé dlouho, jen že nyní nad tím obrázkem obyčejně usnul.“

„Je-li dosud živ?“

„Přede dvěma roky zemřel. Co se stalo s „galerií“, co s tou krajinkou, nevím.“

Ještě chvíli jsme rozmlouvali o doktoru Pavlíkovi i jeho synovi. Pak jsme šli dle abecedy dále; byli jsme však brzy hotovi, nebo od P až do Ž byli sami se všedním osudem.

Když pak přítel farář zabil třetí můru, nebránil jsem mu, aby zavřel okno. Za to pak, když jsem

osaměl ve svém pokojíku, otevřel jsem si okno a chvíli jsem ještě hleděl do vlažné, letní noci. Čirá tma se rozkládala kolem a upomenula mne po vypravování přítelově tím spíše na černou, neproniknutelnou tmou hrobovou.

Ze tmy kolem mne se ozýval milý šum, lahodný ševel, ale tam ta tma —

Jak asi ona dívka, teď už snad žena, vzpomínala a vzpomíná na tajemnou tu temnotu, v níž doktorův syn zanikl se svou mukou!

Vzpomene-li.

1889.

